

УДК 327

Вергелес А. В.*Науковий керівник: Конопка Н. О.,
кандидат історичних наук, доцент*

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР АМЕРИКАНСЬКО-ІЗРАЇЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА ДОНАЛЬДА ТРАМПА

У статті досліджено співробітництво Сполучених Штатів Америки за адміністрації Президента Дональда Трампа та Ізраїлю в сфері безпеки. Виокремлено спільні пріоритети та цілі забезпечення стабільності й безпеки в близькосхідному регіоні, а також визначено основні методи боротьби з зовнішніми викликами, що становлять загрозу для Ізраїлю та зачіпають стратегічні інтереси США.

Ключові слова: США, Ізраїль, Дональд Трамп, регіон Близького та Середнього Сходу, безпековий вимір.

Verheles A. V.

SECURITY BEARINGS OF AMERICAN-ISRAEL RELATIONS UNDER PRESIDENCY OF DONALD TRUMP

The article highlights the security cooperation between the USA during the administration of President Donald Trump and Israel. Common priorities and aims of stability and security providing in the region of the Middle East were distinguished. Besides, the main methods of managing external challenges that threaten Israel and concern the US strategic interests were determined.

Key words: USA, Israel, Donald Trump, the region of the Middle East, security bearings.

Підтримка й розвиток американсько-ізраїльських відносин в сфері безпеки обумовлена пріоритетністю близькосхідного напрямку в глобальному плануванні зовнішньополітичного курсу США. Статус Близького та Середнього Сходу в зовнішньому курсі Вашингтона визначається низкою аспектів: геополітична важливість розташування регіону – перебуваючи на стику Азії, Африки і Європи, він являє собою «міст» між євразійським масивом й африканським

континентом; наявність стратегічного інтересу США, пов'язаного з нафтовими родовищами та американським ринком збуту продукції військово-промислового комплексу; висока конфліктогенність близькосхідного регіону, що вимагає вжиття заходів, направлених на підтримку стабільності регіону через наявність спільних загроз США та Ізраїлю з боку Ірану, Сирії, Іраку та джихадистських організацій ІДІЛ, ХАМАС та Хезболла. Актуальності дослідження додає і той факт, що співробітництво США та Ізраїлю в безпековому вимірі за каденції Президента США Д. Трампа не є добре дослідженим в силу динамічності змін в регіоні та складності передбачити вплив військових, політичних та безпекових факторів на ситуацію в регіоні.

Дослідження співробітництва США та Ізраїлю в безпековому вимірі висвітлюються в публікаціях низки представників науково-експертного середовища. Найбільшою мірою проблематикою вивчення американсько-ізраїльських відносин займалися такі американські науковці, як: Р. Ауман (R. Aumann), та Ш. Голдвассер (S. Goldwasser). Серед ізраїльських дослідників та вчених варто згадати такі імена, як А. Дауті (A. Dowty) та Я. Бекенштейн (J. Bekenstein). Відомі фахівці з Близького Сходу, такі як Тоомас Алаталу (Естонія) та Жиль Кепель (Франція) представили своє бачення окремих аспектів безпекової сфери співробітництва США та Ізраїлю. Але, незважаючи на проведені дослідження, не було розроблено цілісного і всеохоплюючого підходу до аналізу американсько-ізраїльських відносин саме за каденції Д. Трампа і перспектив співробітництва між цими державами, що додало актуальності цьому дослідженню.

Метою наукової роботи є дослідження співпраці Сполучених Штатів Америки та Ізраїлю за президентства Дональда Трампа та аналіз ключових векторів безпекової сфери між державами.

Завданням дослідження є детально розглянути нормативно-правову базу, напрацьовану в ході співробітництва між США та Ізраїлем; виокремити основні цілі та інтереси держав у розвитку безпекової галузі двосторонніх відносин; виокремити загрози та виклики, з якими стикаються ці країни, а також з'ясувати, які заходи здійснюють їхні уряди, щоб захистити свої стратегічні інтереси в регіоні Близького Сходу; узагальнити тенденції, що відбуваються в регіоні Близького Сходу та зробити прогноз перспектив реалізації подальших двосторонніх відносин між Сполученими Штатами Америки та Ізраїлем напередодні президентських виборів у США.

Більша частина дискусій про каденцію 45-го Президента США Д. Трампа та ведення його зовнішньої політики була присвячена, з одного боку, непередбачуваності, недосвідченості, а то й недієздатності глави Білого Дому та, з іншого боку, практики Конгресу, істеблїшменту й деяких членів його адміністрації нівелювання й ігнорування його «позасистемних» імпульсів.

Однак, як показав час, компонента першості Вашингтона не тільки не ослабла, але, навпаки, посилилася. За час каденції Д. Трампа США збільшили свої військові витрати, зберегли і навіть частково наростили свою глобальну військову присутність та продовжили інтенсифікувати політику стримування головних глобальних і регіональних суперників. Пріоритети зовнішньої політики США за правління чинного президента практично не зазнали суттєвих змін в порівнянні з адміністрацією Б. Обама [19]. Так, за словами Держсекретаря США Майка Помпео (Mike Pompeo), основними векторами зовнішньополітичного курсу Вашингтону залишаються міграційна політика, припинення політико-економічної конфронтації з КНР і боротьби з Пекіном за сфери впливу та розв'язання невирішених питань з КНДР. Проте найактуальнішим й досі залишається вирішення ситуації на Близькому Сході [18] та врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту [21]. Держава Ізраїль є одним з найнадійніших стратегічних союзників США. Обидві держави разом протистоять спільним загрозам, зокрема пов'язаним з активізацією радикального ісламського тероризму, і просувають спільні інтереси в сприянні безпеці та стабільності.

Фактичним початком співробітництва держав у сфері безпеки за адміністрації чинного президента США став перший офіційний візит Д. Трампа до Ізраїлю 22 травня 2017 р. Тоді ж, порушивши багаторічну традицію своїх попередників оминати тему Єрусалиму, він вперше в історії очільників США відвідав Старе Місто [11]. В ході зустрічі сторони обговорили важливість розвитку відносин у сфері безпеки та оборони, яка в майбутньому призвела б до умиротворення регіону Близького Сходу.

Одним із ключових завдань американсько-ізраїльських відносин за адміністрації Д. Трампа у сфері безпеки є їхня протидія режиму Башара Асада в Сирії. США підтримують головний опозиційний альянс Сирії – Національну коаліцію – і надають обмежену військову допомогу повстанцям. З вересня 2014 р. США у складі міжнародної коаліції завдають удари з повітря по бойовиках Ісламської держави та інших угруповань джихадистів у Сирії [4]. Для Ізраїлю режим Б. Асада, а також його підтримка Іраном та Хезболлою в Лівані ста-

новлять неабияку загрозу, пов'язану, перш за все, з розміщенням зброї, зокрема хімічної, по всьому регіону. Тому, Ізраїль виступає союзником Вашингтона у військових діях в ході сирійського конфлікту. Ізраїль здійснює атаки по військових базах сирійської армії Б. Асада, іранських та іракських військових угрупованнях, переслідуючи наступні цілі: зменшення присутності Ірану в регіоні та зниження загрози нападу на північні території; утримання контролю над повітряним простором шляхом мінімізації кількості зенітних ракетних установок на території Сирії; стримування інших суб'єктів, залучених в сирійський конфлікт, зокрема: Іраку, РФ, Туреччини та терористичних організацій-сателітів Ірану.

Ізраїль головним чином розраховує на підтримку США у питанні протистояння Сирії та Ірану, однак рішення Д. Трампа у середині жовтня 2019 р. щодо виведення американських військ з турецько-сирійського кордону [29] спровокувало низку запитань щодо довгострокової політики США на Близькому Сході і, зокрема, викликало занепокоєння Ізраїлю через те, що в разі виходу американської армії з регіону, він залишиться сам на сам з Сирією, Іраном та вороже налаштованими джихадистськими організаціями. Проте поки що заява Д. Трампа не була реалізована на практиці: американські війська й досі залишаються в регіоні бойових дій, передислокувавшись з півночі Сирії на схід, в нафтоносні регіони [28].

Варто зазначити, що США ведуть боротьбу з Іраном й поза контекстом сирійського конфлікту. Іран, як головний союзник Б. Асада в близькосхідному регіоні, підтримує Сирію, забезпечуючи її фінансовими та людськими ресурсами, зброєю і військовим устаткуванням. Крім цього, Іран розробляє власну ядерну програму всупереч підписанню у 2015 р. Спільного всеосяжного плану дій (СВПД), за яким Ірану забороняється розробляти ядерну зброю та накопичувати запаси урану. Цю інформацію було представлено Прем'єр-міністром Ізраїлю Беньяміном Нетаньягу, який оприлюднив докази ізраїльської розвідки про створення так званого проєкту «Амад», відповідно до якого Іран планує створити імпульсивні системи підриву ядерного боєзаряду та інтегрувати ядерну зброю і ракетні засоби доставки [23]. Вихід США 8 березня 2018 р. з СВПД був аргументований тим, що Тегеран підтримує терористичні угруповання ХАМАС і Хезболла [22], а також таємно нарощує обсяги урану для проведення розробок атомної зброї. Для перешкодження плану «Амад» та запобігання нових загроз з боку Ірану США та Ізраїль проводять спільні військові тренування під назвою «Juniper Cobra», що відбуваються раз в два роки. Останні навчання проходили у 2018 р. і були

організовані з метою обміну досвідом для подальшого протистояння збройній агресії Ірану та його сателітів [30]. У 2020 р. тренування були відкладені у зв'язку з поширенням коронавірусу, проте держави обговорили теоретичний підхід до підтримки миру на безпеки на Близькому Сході. В результаті США й Ізраїль домовилися виконувати свої повноваження за таким принципом: США будуть стримувати ракетну та ядерну програми Ірану та впроваджувати санкції на Тегеран, а Ізраїль буде протидіяти іранським союзникам – ХАМАС та Хезболлі [24].

Ліквідація американськими військовими силами іранського генерала Касена Сулеймані 3 січня 2020 р. була підтримана Ізраїлем, який назвав це правильним рішенням захищати себе, так само, як він захищає себе від Ірану. Виконавчий директор Інституту досліджень національної безпеки Тель-Авівського університету Амос Ядлін (Amos Yadlin) прирівняв вбивство Сулеймані зі знищенням у 2008 р. Імада Файеса Мугнія, командира Хезболли, після чого іранські військові сили перестали обстрілювати прикордонні райони Ізраїлю і перемістилися всередину території Ірану. А. Ядлін вважає, що іранці не готові починати війну з США та Ізраїлем, їхнім союзником в регіоні [25].

Одним із ключових аспектів співпраці США та Ізраїлю залишається військово-технічне співробітництво. Починаючи з червня 2017 р. США доставили в Ізраїль п'ять літаків-винищувачів серії F-35 «Адір» та три новітні протиракетні установки «Локхід Мартін Лайтнінг II» [2]. Ізраїль був першою країною за межами США, яка отримала такого роду техніку. До 2024 р. Ізраїль отримає ще 50 одиниць, що дозволить сформувати дві повних ескадрильї [1]. Американські представники заявляють, що така кількість техніки дозволить Ізраїлю здійснювати низку складних операцій, включаючи потенційне протистояння з Іраном, Іраком та Сирією. США та Ізраїль також тісно співпрацюють в сфері розробок та виробництва винищувачів. Ізраїльські технології, аерокосмічні та оборонні компанії відіграли ключову роль у технологічних інноваціях для створення ефективної зброї в такому невеликому регіоні з постійними військовими діями.

Станом на 2019 рік США утримують на території Ізраїлю шість військових баз та одну авіабазу Airwing 7, експлуатація яких обходиться близько 500 мільйонів доларів щороку. Кожна з військових баз містить лікарню на пів тисячі спецназівців та морських піхотинців, а авіабаза має в запасі літаки-винищувачі та бомбардувальники. Загалом, устаткування, що належить США, призначене для амери-

канських сил на Близькому Сході, однак в умовах настання потенційної кризи також може бути передане в ізраїльське використання [12]. Ще одним практичним елементом безпекового виміру американсько-ізраїльського співробітництва є радіолокаційний центр «Дімона» – американський радіолокаційний об'єкт в пустелі Негев, розташований поблизу міст Дімони та Араду. На об'єкті знаходяться дві радіолокаційні вежі, призначені для відстеження балістичних ракет через космос та надання ракетам даних, необхідних для їх перехоплення [5]. Особливо ці установки стали актуальні після ізраїльського інциденту в травні 2018 р., коли Іран наніс ракетні удари в районі Голанських висот. Тоді, в ході конфлікту, ізраїльськими військовими силами вдалося виявити та знешкодити частину ракет, що були направлені на ізраїльську воєнну базу.

Ще одним фактором безпекового виміру американсько-ізраїльських відносин є питання статусу Єрусалиму. 6 грудня 2017 р. президент США Д. Трамп виступив із заявою визнання Вашингтоном Єрусалиму як столиці Ізраїлю та заявив про намір перенести американське посольство [14]. 22 січня 2018 р. віце-президент Майк Пенс у своєму зверненні до ізраїльського Кнесету повідомив, що посольство буде перенесено до кінця 2019 р. 18 жовтня 2018 р. державний секретар Майк Помпео оголосив, що Генеральне консульство США, що раніше відповідало за ведення американських відносин з палестинцями, буде приєднано до посольства США в Єрусалимі [7]. Як наслідок, Посольство США було офіційно відкрито в Єрусалимі 14 травня 2018 р., в день святкування 70-річчя ізраїльської декларації незалежності. Однак, незважаючи на важливість цього заходу, процес переміщення посольства з Тель-Авіву до Єрусалиму має один нюанс. Американці провели цю церемонію на технічному, формальному рівні. Так, посол США в Ізраїлі Девід М. Фрідман (David M. Friedman) почав працювати в Єрусалимі, але основний склад дипломатів залишився в Тель-Авіві. Повноцінний переїзд посольства може зайняти 5-6, а то і більше років. Посольство в цих випадках звичай практично припиняє працювати, тому що всі сили кинуті на логістику і вирішення технічних питань. Таким чином, адміністрація Д. Трампа сподівається на те, що Палестина буде сконцентрована на своїх проблемах і навряд чи зверне увагу на початок роботи посольства по завершенню підготовчого процесу.

Експерт з Близького Сходу та член Центру нової американської безпеки Ілан Голденберг (Илан Goldenberg) вважає, що рішення Д. Трампа значно підірвало авторитет Вашингтона як нейтральної сторони конфлікту. Президент Палестини Махмуд Аббас у своїй

промові заявив, що «плачевні та неприйнятні заходи США свідомо підривають усі мирні зусилля» і наголосив, що Єрусалим – це одвічна столиця Держави Палестина. Міністр закордонних справ Держави Палестина Ріяд аль-Малікі (Riyad al-Maliki) відзначив, що США більше не може виступати посередником у мирному процесі, оскільки вони стали стороною конфлікту. На палестинській території прокотилася низка страйків, під час яких четверо протестуючих загинули в ході сутичок із ізраїльськими військовими [20].

Арабські держави негативно оцінили заяву США. На вулицях Туреччини, Лівану, Йорданії та Марокко відбулися протести проти перенесення посольства США до Єрусалиму. Політичні лідери сусідніх мусульманських країн висловили своє занепокоєння щодо рішення Д. Трампа. Так, Президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган засудив цей крок, заявивши, що це «затягнення всього регіону у вогняне кільце» [26]. Міністр закордонних справ Туреччини Мевлют Кавусоглу написав у Twitter, що «рішення суперечить міжнародному праву та відповідним резолюціям ООН» і що подальші відносини Туреччини та Америки неодмінно зазнають погіршення [27]. Король Саудівської Аравії Салман ібн Абдул-Азіз Аль Сауд назвав рішення Д. Трампа необґрунтованим і безвідповідальним, а також зазначив, що перенесення посольства або визнання Єрусалиму столицею Ізраїлю призведе до збільшення хвилі невдоволення серед мусульманських країн і, перш за все, до активізації терористичних рухів. Такої ж думки притримувався і Президент Єгипту Абдул Фаттах Ас-Сісі, який застеріг від ускладнення ситуації в регіоні через запровадження заходів Вашингтону, які підривають шанси на мир на Близькому Сході й зводять нанівець колишні здобутки [10].

Рішення Д. Трампа визнати Єрусалим столицею Ізраїлю було критично сприйнято і більшістю світових лідерів. 7 грудня 2017 р. Рада Безпеки ООН провела екстрене засідання, під час якого 14 з 15 членів (за виключенням США) засудили рішення американського президента [4]. Верховний представник Європейського Союзу із питань закордонних справ Федеріка Могеріні заявила, що всі уряди країн-членів ЄС об'єдналися щодо питання Єрусалиму, а також підтвердили свою прихильність Державі Палестина з столицею Східним Єрусалимом [9].

Джихадистські рухи зреагували на рішення Д. Трампа закликами до збройної боротьби: Аль-Каїда та єгипетський рух Гасм виступили із заявами, в яких вони агітували всіх бойовиків зробити звільнення Держави Палестина їхньою головною метою, а також допомогти палестинцям фінансово та збройно. Кашмірська група Ансар Газват-

уль-Гінд закликала мусульман всього світу атакувати посольства США та Ізраїлю і завдавати шкоди фінансовим інтересам обох країн, а Талібан назвав рішення адміністрації Д. Трампа «антимусульманським фанатизмом» [17].

В кінці січня 2020 р. Д. Трамп представив «Мирний план для Ізраїлю та Держави Палестина», основною метою якого є побудова партнерства, заснованого на спільних інтересах та цінностях для досягнення кращого майбутнього для Ізраїлю, Держави Палестина та всього регіону. За словами американського президента, настав час нового підходу для досягнення миру, гідності та можливостей для сторін конфлікту [13]. «Моє бачення представляє виграшну для обох сторін можливість, реалістичне рішення для двох держав, яке вирішує ризик палестинської державності для безпеки Ізраїлю», – додав Президент США. «План» перезапустити близькосхідний мирний процес є переробленим і доповненим баченням так званого «Генерального плану розвитку населених пунктів в Юдеї та Самарії», розробленого в 1979 р. Матісом Дроблсом, колишнім главою Відділу врегулювання Всесвітньої сіоністської організації та членом Кнесету від Ерут-Ліберального блоку (попередника сьогоднішньої партії «Лікуд») [16]. Однак, зміни в змісті документу все ж таки відбулися: вперше було досягнуто порозуміння США з Ізраїлем щодо карти, яка буде визначати кордони з Державою Палестина; документ має на меті досягти взаємного визнання Держави Ізраїль як національної держави єврейського народу та майбутньої Держави Палестини як національної держави палестинського народу з рівними громадянськими правами для всіх людей у межах кожної з держав; відповідно до «Мирного плану», ані палестинці, ані ізраїльтяни не будуть примусово виселені з своїх місць проживання і насильно переміщені на свої національні території. Згідно проекту, Держава Палестина має бути демілітаризованою країною, яка буде мирно існувати й розвиватися поряд із Ізраїлем.

Щодо питання статусу Єрусалиму та святих місць, то за «Планом» Д. Трампа місто залишатиметься об'єднаним і надалі буде функціонувати як столиця Ізраїлю в той час, як головним містом Держави Палестина стане східна частина Єрусалиму [8]. Ізраїль буде продовжувати охороняти святі місця й історичні пам'ятки Єрусалиму і при цьому буде гарантувати свободу віросповідання євреям, християнам, мусульманам та іншим конфесіям. За «Планом» також передбачається збереження статусу-кво над Храмовою горою і можливість вільно відвідувати мечеть Аль-Акса всім мусульманам.

Своєю чергою, Президент Держави Палестина Махмуд Аббас назвав цей план «угодою про змову», негідною жодного серйозного розгляду [15]. Ізраїль, за словами М. Аббаса, отримає велику частину окупованих у 1967 р. палестинських територій, а палестинці отримують лише фінансову компенсацію, однак їхні життєві потреби в суверенітеті та незалежності, серед іншого, не враховуються.

Ключовим аспектом американсько-ізраїльських безпекових відносин за адміністрації Д. Трампа є спільне протистояння загрозам з боку Ірану, Сирії, Іраку та джихадистських організацій ХАМАС та Хезболла. США та Ізраїль виступають на боці опозиційного альянсу Сирії – проти режиму Башара Асада. Крім цього, в оборонній сфері, як складовій безпекового виміру, держави разом протистоять Ірану та намагаються послабити його присутність в регіоні Близького Сходу шляхом запровадження всеохоплюючої системи заходів, що включає в себе надання США Ізраїлю зброї, техніки, фінансування – з метою підтримання ізраїльської армії в постійній бойовій готовності для швидкого й точного реагування на виклики Ірану та його сателітів. Іншим аспектом безпекового виміру в рамках співробітництва США та Ізраїлю залишається врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту, який, незважаючи на низку заходів, здійснених Вашингтоном, не буде вирішений в найближчому майбутньому через брак комунікації між Ізраїлем та Державою Палестина в тристоронньому форматі із залученням США, присутність яких на переговорах змогла б змодерувати такі умови, за яких вирішення конфлікту та принесення стабільності в регіон значно пришвидшилося б.

У зв'язку з цим, можна зробити прогноз щодо дій адміністрації Президента США Д. Трампа у веденні безпекових відносин з Ізраїлем: американські військові сили й надалі будуть перебувати в регіоні Близького Сходу, можливо не ведучи бойових дій, однак продовжуючи надавати поліаспектну допомогу Ізраїлю. Навіть формальна присутність американської армії в регіоні буде стримувати нарощення ядерної сили Ірану та протистояти загрозам з боку Сирії, Іраку та терористичних організацій, які підтримує Іран. Щодо врегулювання ізраїльсько-палестинського конфлікту, то є мала вірогідність того, що найближчим часом США будуть реалізовувати тристоронні ініціативи, націлені на врегулювання ситуації між сторонами зіткнення, проте можна припустити, що Д. Трамп здійснить низку переговорів з представниками Ізраїлю та Держави Палестина окремо. Загалом, так як 2020 р. є останнім роком каденції Д. Трампа перед президентськими виборами на початку листопада, скоріш

за все Президент США не буде здійснювати рішення, які потенційно несли б в собі можливість ескалації напруги в регіоні Близького Сходу.

Перспективи майбутніх наукових досліджень загалом залежатимуть від розвитку відносин між Сполученими Штатами Америки й Ізраїлем в сфері безпеки та змін в регіоні Близького Сходу, зважаючи на його конфліктогенність та нестабільність.

Джерела та література

1. Криза в Сирії: позиції ключових гравців. BBC News Україна. 2015. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/10/151002_syria_conflict_leading_countries_it

2. Майк Помпео о приоритетах внешней политики США. Русская служба «Голоса Америки». 2018. URL: <https://www.golos-ameriki.ru/a/4622065.html>

3. Полный текст выступления премьер-министра Нетаниягу с разоблачением иранской ядерной программы. Министерство Иностранных Дел Израиля. 2018. URL: <https://mfa.gov.il/MFARUS/EnemiesPeace/IranianThreat/Pages/PM-Netanyahu-presents-conclusive-proof-of-Iranian-secret-nuclear-weapons-program.aspx>

4. США выходят из ядерной сделки с Ираном. ТАСС. 2018. URL: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/5185833/mark-esper-syria-kurds-turkey.html>

5. Ahronheim A. Israel Air Force opens second F-35 squadron. The Jerusalem Post. 2020. URL: <https://www.jpost.com/Israel-News/Israel-Air-Force-opens-second-F-35-squadron-587891>

6. Ahronheim A. Three F-35 stealth fighter jets to arrive in Israel on Sunday. The Jerusalem Post. 2017. URL: <https://www.jpost.com/Israel-News/Three-F-35-stealth-fighter-jets-to-arrive-in-Israel-on-Sunday-488449>

7. Avishai B. How Israel views Trump's strike against Iran. The New Yorker. 2020. URL: <https://www.newyorker.com/news/daily-comment/how-israel-views-trumps-strike-against-iran>

8. Barnes J. E. Trump orders withdrawal of U.S. troops from Northern Syria. The New York Times. 2019. URL: <https://www.nytimes.com/2019/10/13/us/politics>

9. Cavusoglu M. Turkey condemns the irresponsible statement of the US Administration declaring that it recognizes Jerusalem as the capital of Israel. 2017. URL: <https://twitter.com/mevlutcavusoglu/status/938475096116813824>

10. Chulov M. Deadly clash in Syria a vivid reminder of US troops' ill-defined mission. The Guardian. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/13/syria-us-troops-mission-qamishli-quagmire>

11. Erdogan: U.S. decision on Jerusalem will throw region into 'a ring of

fire'. The Washington Post. 2017. URL: https://www.washingtonpost.com/video/world/erdogan-us-decision-on-jerusalem-will-throw-region-into-a-ring-of-fire/2017/12/07/e6386596-db34-11e7-a241-0848315642d0_video.html

12. Fassihi F. Fourteen of 15 Security Council Members Denounce U.S. Stance on Jerusalem. The Wall Street Journal. 2017. URL: <https://www.wsj.com/articles/fourteen-of-15-security-council-members-denounce-u-s-stance-on-jerusalem-1512777971>

13. Gross J. A. "Israel's Dimona isn't Chernobyl, but does have vulnerabilities". The Israel Post. 2019. URL: <https://www.timesofisrael.com/israels-dimona-nuclear-reactor-isnt-chernobyl-but-does-have-vulnerabilities/>

14. Hanna A., Saba Y. Will Trump move the U.S. Embassy to Jerusalem? Politico. 2016. URL: <https://www.politico.com/story/2016/12/trump-us-embassy-jerusalem-232724>

15. Hansler J. "US Consulate in Jerusalem will merge with embassy". CNN. 2019. URL: <https://edition.cnn.com/2019/03/03/politics/us-consulate-embassyjerusalem/index.html>

16. Heller A., Lee M. Trump peace plan delights Israelis, enrages Palestinians. The Associated Press. 2020. URL: <https://apnews.com/f7d36b9023309ce4b1e423b02abf52c6>

17. Irish J., Emmott R. Trump's Jerusalem plan revives tensions in EU diplomacy. Reuters. 2017. <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-israel-france/u-s-has-excluded-itself-from-middle-east-peace-process-france-idUSKBN1E2102>

18. Jerusalem: Trump move prompts negative world reaction. BBC. 2017. URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42250340>

19. Joint US-Israel Exercise Juniper Cobra 2018 Concludes. US Department of Defense. 2018. URL: <https://www.defense.gov/Explore/News/Article/1472543/joint-us-israel-exercise-juniper-cobra-2018-concludes/>

20. Maltz J. "Trump Visits Israel: Donald Trump Becomes First Sitting President to Visit Jerusalem's Old City". Haaretz. 2017. URL: <https://www.haaretz.com/israel-news/trump-is-first-sitting-president-to-visit-jerusalem-old-city-1.5475304>

21. Military. Facility. Site 51 IS. Global Security. Page last modified 05-07-2011. URL: <https://www.globalsecurity.org/military/facility/site-51.htm>

22. President Donald J. Trump's Vision for Peace, Prosperity, and a Brighter Future for Israel and the Palestinian People. The White House. 2020. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-vision-peace-prosperity-brighter-future-israel-palestinian-people/>

23. President Donald J. Trump's Proclamation on Jerusalem as the Capital of the State of Israel. The White House. 2017. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/12/08/proclamation-on-jerusalem-as-the-capital-of-the-state-of-israel>

web.archive.org/web/20171206191507/https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/12/06/president-donald-j-trumps-proclamation-jerusalem-capital-state-israel

24. Remarks by President Trump and Prime Minister Netanyahu of the State of Israel in Joint Statements. The White House. 2020. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-prime-minister-netanyahu-state-israel-joint-statements/>

25. Shaul Y. “Trump’s Middle East Peace Plan Isn’t New. It Plagiarized a 40-Year-Old Israeli Initiative”. Foreign Policy. 2020. URL: <https://foreignpolicy.com/2020/02/11/trump-middle-east-peace-plan-isnt-new-israeli-palestinian-drobes/>

26. Sheikh M. K. Trump’s Jerusalem Statements open up a new front for transnational jihadists. DIIS. 2017. URL: <https://www.diis.dk/en/node/11704>

27. Thompson J. Trump’s Middle East Policy. CSS Analyses in Security Policy. 2018. No. 233. 4 p. URL: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse233-EN.pdf>

28. US-Israel special relationship & security aid. J Street. 2017. URL: <https://jstreet.org/policy/us-israel-special-relationship-security-aid/#.XlXKeyRLQjIU>

29. Williams D., Al-Mughrabi N. Hamas calls for Palestinian uprising over Trump’s Jerusalem plan. Reuters. 2017. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-israel/hamas-calls-for-palestinian-uprising-over-trumps-jerusalem-plan-idUSKBN1E11BR?feedType=RSS&feedName=topNews>

30. World reacts to US killing of Iran’s Qassem Soleimani in Iraq. Al Jazeera. 2020. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2020/01/world-reacts-killing-iran-qassem-soleimani-iraq-200103072643596.html>